

Wstęp

Profesora Ryszarda Kokoszczyńskiego można określić przede wszystkim jako wielkiego profesjonalistę w każdym z obszarów jego aktywności zawodowej i człowieka oddanego instytucjom, które współtworzył – Uniwersytetowi Warszawskiemu i Narodowemu Bankowi Polskiemu. W szczególny i umiejętny sposób łączył on aktywność na różnych polach, realizując się jako badacz, nauczyciel oraz urzędnik państwowy. Od razu należy zaznaczyć, że poniższe podsumowanie jego dokonań zawodowych jest niepełne, gdyż ujmuje jedynie najważniejsze punkty jego niezwykle bogatego życiorysu.

Profesor Ryszard Kokoszczyński ukończył studia na Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego w 1977 r. Był to znakomity rocznik absolwentów, wśród których znalazło się kilku późniejszych profesorów Wydziału: prof. Jan Jakub Michałek, prof. Andrzej Kondratowicz, prof. Wojciech Otto.

Zaraz po ukończeniu studiów Profesor podjął pracę na macierzystym Wydziale, gdzie w 1986 r. obronił pracę doktorską pt. *Równowaga zewnętrzna w gospodarce centralnie planowanej – podejście modelowe* napisaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Wojciecha Maciejewskiego. W 2004 r. uzyskał habilitację po obronie rozprawy pt. *Współczesna polityka pieniężna w Polsce*.

Przez większość swojego życia zawodowego, poza Uniwersytetem Warszawskim, był związany z Narodowym Bankiem Polskim, gdzie w 1987 r. rozpoczął pracę, od tego czasu przyczyniając się do rozwoju bankowości centralnej w Polsce. Dwukrotnie, w latach 1994–1998 oraz 2015–2021, był członkiem zarządu NBP, a w latach 1998–2001 – jego wiceprezesem. Ponadto kierował takimi jednostkami NBP, jak Departament Analiz i Badań, Biuro Badań Makroekonomicznych czy Instytut Ekonomiczny, rozwijając działalność polskiego banku centralnego w obszarze analiz i badań, co do dziś jest wizytówką tej instytucji. To doświadczenie sprawiło, że dziś Profesor Ryszard Kokoszczyński jest skarbnicą wiedzy na temat polityki pieniężnej i bankowości centralnej w Polsce.

Był on bezpośrednim uczestnikiem najważniejszych zmian w tych obszarach w warunkach transformacji gospodarczej – takich jak zmiany reżimów kursowych aż do pełnego upłynnienia kursu złotego czy wprowadzenie strategii bezpośredniego celu inflacyjnego.

Profesor Ryszard Kokoszczyński odbył wiele staży w zagranicznych instytucjach naukowych i bankowych, m.in. w European University Institute, University of Birmingham, Dresdner Bank i Banku Światowym. Reprezentował Polskę w organizacjach międzynarodowych, m.in. pełniąc funkcję wicegubernatora dla Polski w Międzynarodowym Banku Odbudowy i Rozwoju, członka rady Międzynarodowego Banku Współpracy Gospodarczej w Moskwie i członka komitetu Europejskiego Systemu Banków Centralnych.

Dorobek naukowy Profesora Kokoszczyńskiego jest niezwykle obszerny i obejmuje zagadnienia zarówno makroekonomiczne, w tym przede wszystkim związane z polityką pieniężną, jak i dotyczące finansów ilościowych.

Niezwykle ważnym osiągnięciem naukowym Profesora, a jednocześnie podstawą jego habilitacji, była książka *Współczesna polityka pieniężna w Polsce*, wydana w 2004 r. przez Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne. Książka ta obejmuje najważniejsze zagadnienia związane z prowadzeniem polityki pieniężnej, od koncepcji teoretycznych po praktyczne aspekty związane z modelowaniem tej polityki. Profesor w sposób kompleksowy przedstawił ewolucję podejścia do polityki pieniężnej prezentowanego przez różne szkoły ekonomii oraz to, jak rozwój tych koncepcji przekładał się na kształtowanie strategii polityki pieniężnej oraz na ramy instytucjonalne funkcjonowania banków centralnych. Wiele uwagi poświęcił zagadnieniom znajdującym się wówczas w centrum dyskusji badaczy na temat bankowości centralnej – problemowi dynamicznej niespójności w czasie polityki pieniężnej i sposobom jego rozwiązania czy kwestii niezależności banku centralnego. Istotną częścią książki był szczegółowy opis polityki pieniężnej w Polsce od początków transformacji. Jest to zatem bardzo cenne źródło wiedzy na temat kształtowania się polskiej współczesnej bankowości centralnej, łączące perspektywę akademika – makroekonomisty i ekonometryka – z perspektywą bankiera centralnego, bezpośrednio zaangażowanego w te procesy.

Ostatni rozdział tej książki, *Empiryczne studia na temat polskiej polityki pieniężnej*, częściowo odzwierciedlał doświadczenie Profesora z pracy w Narodowym Banku Polskim. Jako dyrektor Biura Badań Makroekonomicznych, a następnie Instytutu Ekonomicznego NBP Profesor Kokoszczyński kierował zespołem zajmującym się badaniem mechanizmu transmisji w Polsce. Efektem tych prac było wiele publikacji, w tym napisanych we współautorstwie z Profesorem, przedstawiających działanie tego mechanizmu i jego zmiany w czasie. Prace te stanowią jedne z nielicznych kompleksowych badań mechanizmu transmisji monetarnej w krajach naszego regionu, do tej pory stanowiąc istotne źródło informacji na ten temat.

W 2005 r. książka *Współczesna polityka pieniężna w Polsce* została wyróżniona nagrodą Banku Handlowego w Warszawie S.A. za szczególny wkład w rozwój nauki w sferze ekonomii i finansów przyznawaną przez Fundację Citi Handlowy im. Leopolda Kronenberga.

Zainteresowania badawcze Profesora Kokoszczyńskiego są jednak znacznie szersze i nie ograniczały się do polityki pieniężnej, a jego aktywność badawcza przejawiała się udziałem w licznych projektach. Jednym z obszarów jego aktywności badawczej jest tematyka szarej strefy, w tym m.in. sposoby jej pomiaru czy też zależności pomiędzy nią a stawkami opodatkowania. Ta ostatnia kwestia w odniesieniu do opodatkowania przedsiębiorstw była przedmiotem badań prowadzonych w ramach pozyskanego przez Profesora Ryszarda Kokoszczyńskiego wraz ze współpracownikami grantu Narodowego Centrum Nauki „Podatki jako czynnik kształtujący konkurencyjność firm – perspektywa makro- i mikro-ekonomiczna”. Z grantem tym związana była też zorganizowana w 2017 r. we współpracy z dr. hab. Stanisławem Cichockim międzynarodowa konferencja „The Shadow Economy, Tax Evasion and Informal Labor”.

Niezwykle istotną dziedziną aktywności naukowej Profesora Ryszarda Kokoszczyńskiego są finanse ilościowe. W tym obszarze pozyskał on dwa granty badawcze NCN. Pierwszym z nich był grant pt. „Modele wyceny opcji wykorzystujące dane o wysokiej częstotliwości, analiza ich wrażliwości oraz próba interpretacji ich wyników dla określenia stopnia rozwoju rynku kapitałowego”, realizowany w latach 2009–2011 wspólnie z Natalią Nehrebecką, Pawłem Sakowskim, Robertem Ślepaczukiem i Pawłem Strawińskim. W ramach tego grantu zespół badawczy analizował modele wyceny opcji na danych dla różnych aktywów i różnych częstotliwości czasowych z podziałem na kraje wysoko i nisko rozwinięte. W ramach badania przeanalizowana została cała płaszczyzna zmienności, z uwzględnieniem krótkich i długich terminów wygaśnięcia oraz pełnego spektrum wskaźników *moneyness*.

W latach 2012–2014 Profesor Kokoszczyński był kierownikiem grantu NCN w ramach programu OPUS-2 pt. „Analiza struktury terminowej kontraktów terminowych na zmienność (indeks VIX). Wpływ fluktuacji zmienności na zachowanie się innych klas aktywów”, realizowanego z Juliuszem Jabłeckim, Pawłem Sakowskim, Robertem Ślepaczukiem i Piotrem Wójcikiem.

Mimo tych szerokich zainteresowań badawczych tematyka polityki pieniężnej, w tym instytucjonalnych ram funkcjonowania banków centralnych, pozostała w centrum zainteresowań badawczych Profesora. W ostatnich latach prowadził on badania dotyczące wpływu różnych aspektów niezależności władz monetarnych na inflację oraz związków niezależności i innych czynników instytucjonalnych ze stabilnością fiskalną krajów. W ostatnim czasie, również w kontekście niezależności, badania Profesora Kokoszczyńskiego koncentrują się na determinantach sposobu głosowań członków ciał decyzyjnych banków centralnych.

Aktywność naukowa Jubilata zaowocowała licznymi publikacjami, w tym w uznanych czasopismach zagranicznych, takich jak „Journal of Macroeconomics”, „International Journal of Emerging Markets”, „International Journal of Finance & Economics”, „International Review of Financial Analysis”, „European Journal of Political Economy” czy „Journal of Public Policy”.

Profesor Kokoszczyński pełni również ważne funkcje organizacyjne na Wydziale Nauk Ekonomicznych UW. W marcu 2015 r. z inicjatywy Profesora oraz Pawła Sakowskiego, Juliusza Jabłeckiego, Piotra Wójcika i Roberta Ślepaczuka na Wydziale utworzono Zakład Finansów Ilościowych. Profesor Kokoszczyński był jego pierwszym kierownikiem. Gdy tylko jednak dr Robert Ślepaczuk uzyskał stopień doktora habilitowanego, Profesor zdecydował o przekazaniu mu kierowania Zakładem, a obecnie Katedrą Finansów Ilościowych i Uczenia Maszynowego. Przez wiele lat Profesor był również członkiem ważnych komisji wydziałowych, w tym komisji ds. zatrudnienia i komisji konkursowej ds. Nagrody im. Andrzeja Semkowa. W latach 2020–2024 był przewodniczącym Rady Naukowej Dyscypliny Ekonomia i Finanse na Uniwersytecie Warszawskim.

Profesor Kokoszczyński przez całe życie zawodowe realizował się także jako nauczyciel akademicki, prowadząc zajęcia na Wydziale Nauk Ekonomicznych – w ostatnich latach przede wszystkim na studiach II stopnia, najczęściej w języku angielskim. Był promotorem licznych prac magisterskich oraz doktorskich – mimo licznych obowiązków zawsze znajdował czas dla swoich podopiecznych i dzielił się z nimi swoją bogatą wiedzą i doświadczeniem. Szeroka tematyka tych prac jest kolejnym potwierdzeniem ogromnej wiedzy Jubilata z wielu obszarów ekonomii.

Wszystkie opisane powyżej osiągnięcia, choć imponujące, nie oddają jeszcze w pełni tego, jakiego formatu naukowcem jest Profesor Kokoszczyński. Jego wszechstronność i podejście do nauki sprawiają, że jest profesorem, akademikiem w pełni znaczenia tych słów – nie specjalistą w wąskiej dziedzinie, nawet nie tylko ekonomistą swobodnie poruszającym się po różnych obszarach ekonomii, lecz osobą posiadającą szeroką wiedzę z różnych dziedzin, od literatury, nie tylko klasycznej, po modę, a przy tym wyróżniającą się nadzwyczajną pamięcią.

Profesor Jan Jakub Michałek we wspomnieniach zebranych z okazji jubileuszu napisał tak: „Ryszard jest znany ze swej głębokiej, bardzo wszechstronnej wiedzy i doskonałej pamięci. Jest prawdziwym erudytą pochłaniającym książki. Jest nie tylko znawcą polityki pieniężnej, ekonometrii, amerykańskiego systemu wyborczego czy prawa kanonicznego, ale również wie, jakie są najlepsze gatunki wina czy whisky i gdzie można je kupić. Wie także, gdzie w różnych miastach są najlepsze sklepy sprzedające krawaty, pióra wieczne czy zegarki. Trzeba dodać, że nie jest to wiedza czysto teoretyczna. Jego kolekcja krawatów czy piór wiecznych jest naprawdę imponująca”.

Współpracownicy znają Profesora także jako osobę emanującą spokojem, o nadzwyczajnej kulturze osobistej, błyskotliwości i poczuciu humoru. Profesor Wojciech Charemza w liście przesłanym z okazji jubileuszu napisał: „Najważniejszą korzyścią, jaką wyniosłem z naszej współpracy, była umiejętność spokojnego i rzeczowego spojrzenia na naukowe i dydaktyczne sukcesy i porażki. Skutkowało to tym, że do pracy naukowej zacząłem podchodzić bardziej racjonalnie i, jednocześnie, uzyskiwać z niej więcej korzyści”. Profesor Urszula Sztandar-Sztanderska napisała natomiast: „Cechą Ryszarda, którą pewnie wszyscy znajomi doceniają, jest niezwykła zdolność do snucia barwnych wspomnień dotyczących różnych zdarzeń, których Ryszard był uczestnikiem lub obserwatorem. Nie tylko pamięta różne sytuacje, lecz wyłuskuje z nich historie pełne anegdot, smaczków, spostrzeżeń, które innym mogłyby umknąć. Jestem jego wdzięczną słuchaczką, gotową nawet po wielokroć słuchać tego samego – jego opowieści są wszak bardzo zajmujące, pełne humoru, piętrowych skojarzeń, jak dobra literatura. Nie mogę się doczekać, podobnie jak inni, kiedy Ryszard spisze swoje wspomnienia, choć ciągle się temu pomysłowi opiera. Inną – jak sądzę – powszechnie znaną cechą Ryszarda jest to, że obejmuje znajomych życzliwą uwagowością. Przeglądając na przykład nabytki NBP, nie omieszczał dawać znać, jeśli napotkał tekst, który dla niego nie miał znaczenia, ale mógłby przydać się mnie. Potrafił zwrócić uwagę na to, czego uczą inni i czy na ten temat nie ma nowszych badań, publikacji, dyskusji. Dostrzegał, gdy ktoś miał gorszy nastrój, gdy można było komuś pomóc. Potrafił być nienarzucającym się przyjacielem”.

Niniejsza publikacja jest próbą uhonorowania Profesora z okazji jubileuszu jego 70. urodzin poprzez przedstawienie prac jego przyjaciół, współpracowników i dawnych podopiecznych na tematy związane z jego bogatymi zainteresowaniami badawczymi. Książka składa się z dwóch części: pierwsza poświęcona jest finansom ilościowym, druga – makroekonomii ze szczególnym uwzględnieniem polityki pieniężnej. Poszczególne rozdziały książki dotyczą aktualnej problematyki z zakresu polityki pieniężnej oraz, szerzej, jej uwarunkowań makroekonomicznych i gospodarczych, a także funkcjonowania współczesnych rynków finansowych. Poruszone w nich zostały takie tematy, jak wyzwania współczesnej polityki pieniężnej, rola niezależności i wiarygodności banków centralnych oraz ich finansów, jak również sposoby replikacji indeksów giełdowych, efektywność strategii zabezpieczających portfel opcji, wyjaśnialne narzędzia sztucznej inteligencji na rynku reklamowym oraz systemy inwestycyjne oparte na kontraktach na zmienność indeksów giełdowych.